

Richtlijn flexibilisering disciplines m.b.t. het Van Wiechenonderzoek

Welke discipline kan welke VWO-kenmerken afnemen?

Samenvatting

Een groot deel van de Van Wiechen-kenmerken kan afgenomen (uitvoeren, registreren en interpreteren) worden door doktersassistenten, mits het geen 'risicokind' betreft, de leeftijd van het kind bij afname van het Van Wiechen-kenmerk gelijk is aan de leeftijd waarop het Van Wiechen-kenmerk moet worden uitgevoerd en mits bij een negatieve score de herbeoordeling door de jeugdverpleegkundige en/of consultatie door de verpleegkundige specialist of jeugdarts op korte termijn kan plaatsvinden. Bij sommige Van Wiechen-kenmerken kan eerst de jeugdverpleegkundige het Van Wiechen-kenmerk herbeoordelen en besluiten of het aan de jeugdarts of verpleegkundig specialist voorgelegd moet worden. Het is aan de organisatie om te bepalen of deze 'trapsgewijze' herbeoordeling ingevoerd wordt. Vanwege veel en complexe neurologische aspecten wordt een aantal Van Wiechen-kenmerken niet door een doktersassistente afgenomen en vindt bij een aantal Van Wiechen-kenmerken de herbeoordeling altijd direct door de jeugdarts of verpleegkundig specialist plaats. Daarnaast is het dringende advies het Van Wiechenonderzoek bij kinderen in de leeftijd van 1 maand door de verpleegkundig specialist of de jeugdarts te laten uitvoeren in verband met de neurologische aspecten en de grote consequenties bij het missen van afwijkingen.

Bij uitvoer van het Van Wiechenonderzoek door doktersassistenten en/of invoer van een trapsgewijze herbeoordeling is (extra) scholing nodig, waarbij naast aandacht voor de basiskennis over het Van Wiechenonderzoek ook aandacht is voor het uitvoeren, noteren en interpreteren van de Van Wiechen-kenmerken en voor de herbeoordeling.

Inleiding

Het Van Wiechenonderzoek (VWO) bevat al handvatten voor flexibilisering qua moment van onderzoek, bijvoorbeeld door naar de spreiding van de Van Wiechen-kenmerken (in dit document kenmerken genoemd) te kijken. Echter, het is niet meer vanzelfsprekend dat alleen de jeugdverpleegkundige (JV) en de jeugdarts (JA) het VWO uitvoeren. Er is behoefte aan duidelijkheid over welke rol de verpleegkundig specialist (VS) heeft en of er ook een rol is weggelegd voor de doktersassistente (DA).

De Landelijke Expertgroep Ontwikkelingsonderzoek heeft het NCJ geadviseerd over de rol die elke discipline bij van het VWO kan spelen. Dit advies heeft geresulteerd in voorliggende *richtlijn Flexibilisering disciplines m.b.t. het Van Wiechenonderzoek*. De *richtlijn voor verwijzing door jeugdverpleegkundige naar arts bij uitvoering van het Van Wiechenonderzoek* (bijlage 9 van het handboek 'Ontwikkelingsonderzoek in de Jeugdgezondheidszorg') komt hiermee te vervallen.

Uitgangspunten en randvoorwaarden

In deze richtlijn wordt per kenmerk beschreven:

- door welke discipline het kenmerk afgenomen kan worden,
- wie geconsulteerd kan worden indien het kenmerk negatief gescoord wordt,

- op welke wijze deze consultatie¹ (overleg en/of herbeoordeling) dient plaats te vinden,
- welke adviezen worden gegeven aan ouders (indien van toepassing),
- wat de alarmsymptomen zijn (indien van toepassing).

De beschrijvingen zijn per kenmerk, waarbij niet gekeken is naar de samenhang van de kenmerken op een bepaalde leeftijd. Derhalve wordt er geen uitspraak gedaan over op welke leeftijd kinderen gezien moeten worden door welke discipline. Het kan dus zijn dat er op een bepaalde leeftijd bepaalde kenmerken wel en andere kenmerken niet door een DA of JV gedaan mogen worden. Het is aan de organisatie om te bepalen of het wenselijk is een deel van het VWO op die leeftijden door de DA of JV te laten uitvoeren. Zelfs als alle kenmerken op een bepaalde leeftijd uitgevoerd kunnen worden door bijvoorbeeld de DA, kan het om andere redenen nodig zijn dat het kind (ook) gezien wordt door een andere discipline. Vandaar het dringende advies:

In verband met de neurologische aspecten en de grote consequenties bij het missen van afwijkingen is het voorbehouden aan de JA (of VS mits hierin geschoold) om kinderen rond de leeftijd van 1 maand te onderzoeken.

Te maken afspraken voor de organisatie

Het advies is om de eigen gecertificeerde Van Wiecheninstructeur nauw te betrekken bij de flexibilisering van het VWO en de indeling van contactmomenten.

Iedere organisatie maakt afspraken met betrekking tot de contactmomenten: welke kinderen worden door wie wanneer gezien?

Hierbij dient rekening te worden gehouden dat in de volgende situaties de DA het VWO **niet** mag uitoefenen:

- bij risicokinderen, zoals prematuren, SGA, kinderen met eerdere negatieve beoordelingen in het VWO, met groot risico op ontwikkelingsachterstanden (zoals bij syndromen of neonatale infecties),
- als de leeftijd van het kind ten tijde van het contactmoment niet gelijk is aan de onderzoeksleeftijd volgens VWO,
- in geval van negatieve score op een kenmerk tijdens het vorige onderzoeksmoment.

Met betrekking tot de uitvoer van het VWO vragen we voor de volgende punten extra aandacht:

- Mogelijkheid en op korte termijn te kunnen consulteren. Consulteren houdt in: overleggen (bespreken of voorleggen) of laten herbeoordelen (het kenmerk wordt opnieuw afgenomen)
- Welke adviezen mag geven
- Welke competenties (kennis, vaardigheden en houding) dienen de JV/VS/JA te hebben die herbeoordeling/overleggen doen? Neem hierin werkervaring en opleidingsniveau mee
- Leeftijd waarop het VWO wordt gedaan
- Wanneer het VWO in ieder geval uitgevoerd moet worden en hoeveel tijd er tussen mag zitten

¹ Met consultatie wordt overleg en/of herbeoordeling bedoeld

- Bepalen of er nog extra kenmerken onderzocht moeten worden, die op een eerder moment niet zijn uitgevoerd (afhankelijk van leeftijd kind tussenliggende perioden en spreiding kenmerken)
- De consulten in relatie tot de discipline
- Scholing, inclusief borging van de kennis en vaardigheden

Do It Yourself VWO en flexibilisering

Betrekken van ouders/verzorgers bij het VWO is van belang. Als voorbereiding voor het onderzoek wordt geadviseerd de ouders het Do It Yourself VWO (DIY) uit te laten voeren. Het DIY vervangt **niet** het onderzoek door de professional. Geadviseerd wordt om in de organisatie afspraken te maken over hoe DIY VWO ingezet kan worden.

Basiscompetenties uitvoerende disciplines

We adviseren organisaties bij invulling rekening te houden met de basiscompetenties van de verschillende disciplines. Daarnaast dient de professional, die geconsulteerd wordt, voldoende kennis en ervaring te hebben met coaching. Zo nodig dient de professional geschoold te worden hierin.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen jeugdarts (JA), verpleegkundig specialist (VS), jeugdverpleegkundige (JV) en doktersassistent (DA). Voor allen is van belang dat zij minimaal de basisscholing VWO van de organisatie volgen. De organisatie besluit, samen met de eigen gecertificeerde Van Wiecheninstructeur, op welk moment de professional het VWO zelfstandig mag uitvoeren. Dit hangt ook af van competenties, werkervaring (mbt VWO) en basiskennis.

- **JA:** Arts M+G Jeugdgezondheid, Jeugdarts KNMG, Jeugdarts KNMG in opleiding, Basisarts werkzaam in de JGZ.
- **VS:** HBO-opgeleide verpleegkundigen die een Master Advanced Nursing Practice (MANP) hebben voltooid.
De achtergrond van de VS kan variëren, waardoor er geen eenduidige basiskennis is m.b.t. neurologie, pathologie e.d. De organisatie zal moeten kijken, samen met de eigen gecertificeerde Van Wiecheninstructeur, of en in hoeverre de VS m.b.t. het VWO op het niveau van de JA kan werken, zowel qua uitvoering als herbeoordeling/begeleiding.
- **JV:** HBO-V gediplomeerde verpleegkundige, MBO-V gediplomeerde verpleegkundige.
- **DA:** MBO-opleiding Doktersassistent (niveau 4).
De achtergrond van de DA kan gevarieerd zijn, waardoor er geen eenduidige basiskennis is m.b.t. het uitvoeren van ontwikkelingsonderzoek. De organisatie zal moeten kijken, samen met de eigen gecertificeerde Van Wiecheninstructeur, wat er voor nodig is om de DA het VWO goed uit te laten voeren.

Met betrekking tot de uitvoer van het VWO wordt in voorliggend document bij JV uitgegaan van een HBO-V opgeleide JV. De MBO-V opgeleide wordt op niveau van de DA ingedeeld.

Alleen MBO-opgeleide doktersassistenten kunnen het VWO uitvoeren (dus geen CB-assistentes).

Scholing

Er wordt onderscheid gemaakt tussen algemene uitgangspunten en inhoudelijke adviezen m.b.t. scholingen.

Algemene uitgangspunten voor scholing

- Scholingen (zowel basisscholing als verdiepende scholingen) worden gegeven door de eigen gecertificeerde Van Wiecheninstructeur.
- Degene die het VWO zelfstandig uitvoert heeft minimaal een basisscholing VWO gehad.
- De JV dient extra getraind te worden als zij de herbeoordeling doet bij een negatieve score door de DA.
- Borging:
 - regelmatig dienen de kenmerken door de professional zelf doorgenomen te worden om te zorgen voor een uniforme en juiste uitvoering, notatie en interpretatie.
 - Elke JGZ-organisatie is verplicht alle medewerkers, die het VWO uitvoeren minimaal 1x per 5 jaar een verdiepende scholing te laten volgen (georganiseerd door de eigen gecertificeerde Van Wiecheninstructeur).

Inhoudelijke adviezen m.b.t. scholing

- In de basisscholing komt aan de orde:
 - waarom het VWO gedaan wordt,
 - welke kenmerken hoe, wanneer en waarom gedaan moeten worden,
 - het uniform en correct uitvoeren en noteren van de kenmerken,
 - uitleg dat het VWO geen screeningsinstrument is en wat dat betekent,
 - we vragen extra aandacht voor ASS: bespreek dat bij het ouder worden in toenemende mate kinderen besef krijgen van hun eigen lichaamsschema en van het verschil tussen zichzelf en anderen en dat het onvoldoende of niet ontwikkelen hiervan bij o.a. ASS kan passen.
- Aandacht voor privacy: onderzoek door de professional hoort niet plaats te vinden in een ruimte waar anderen aanwezig zijn, zoals in een boxenkamer. Dit betekent dus dat, indien de DA een (deel van) het VWO afneemt, zij een eigen onderzoekskamer nodig heeft.
- Indien van toepassing: hoe om te gaan met de resultaten van het DIY.
- De correcte uitvoering van de kenmerken wordt beschreven en is te zien op de website van het NCJ. Laat deze bestuderen vóór de scholing en ga tijdens de scholing erover in gesprek.
- Bespreek alle kenmerken (zodat de samenhang duidelijk wordt) en bepaal op welke kenmerken welke discipline expliciet getraind wordt. Ga daarbij in gesprek en discussie over die kenmerken. De benodigde verdieping en achtergrondkennis kan per discipline verschillend zijn.
- Geef extra aandacht aan de juiste registratie en interpretatie, bijvoorbeeld: twijfel betekent **altijd** een negatieve score. En besteed aandacht aan wat je doet bij een negatieve score.
- Hoe kenmerken tijdens een contactmoment op een leeftijd, die niet een standaard Van Wiechenleeftijd is, worden uitgevoerd en genoteerd.

- Algemene ontwikkeling uitleggen, waardoor de kenmerken beter te begrijpen zijn (bijv. hoe komt een kind van los staan naar soepel lopen; van klanken maken tot goede verstaanbare zinnen).
- Interactie en joined attention bespreken (deze laatste in ieder geval bij kenmerk 11).
- Bij een deel van de kenmerken gaat het erom of het kind iets kan doen of nadoen. Bij andere kenmerken is het van belang op welke wijze het kenmerk uitgevoerd wordt (kwalitatieve score). Daarom is het juist bij deze kenmerken van belang om het kind zelf te observeren en zo nodig uit te lokken. Indien dat echt niet mogelijk is, mag een aantal kenmerken nagevraagd worden (de zogenaamde M-kenmerken).
- Bespreek of en zo ja, in hoeverre er een aanvullende anamnese gedaan mag worden door DA en/of JV indien een kenmerk negatief gescoord wordt. Bijvoorbeeld de KNO-anamnese bij negatieve communicatiekenmerken.
- Neem bij negatieve score mee of en zo ja, in hoeverre er aanvullende adviezen gegeven worden en door wie (zie ook tabel). Werk dit zo nodig verder uit met expliciete voorbeelden. Bij een aantal kenmerken staan op de website van het NCJ voorbeelden ervan (b.v. kenmerk 16, 36 en 40). Maak zo nodig een lijstje met aanvullende voorbeelden.

Uitvoering

In dit hoofdstuk wordt besproken welke disciplines welke kenmerken mag uitvoeren. Daarnaast wordt aangegeven wanneer welke actie nodig is bij een negatieve score (zie ook tabel).

Algemene uitgangspunten:

- De DA kan kenmerken, die protocollair afgenomen, genoteerd en geïnterpreteerd kunnen worden en geen kwalitatieve beoordeling vragen, uitvoeren. Ook in verband met neurologische aspecten mogen een aantal kenmerken niet door de DA uitgevoerd worden. Vandaar dat zij de volgende kenmerken **niet** mogen uitvoeren:
 - kenmerk 52 t/m 59
 - kenmerk 61
 - kenmerk 62
 - kenmerk 68 na de leeftijd van 18 maanden
 - kenmerk 72
- JV en VS kunnen, mits uiteraard geschoold en getraind, nu ook de kenmerken, waarbij een kwalitatieve beoordeling nodig is, afnemen. Dit geldt ook voor kenmerk 55 (optrekken tot zit).
- We adviseren de DA alleen op standaard Van Wiechenleeftijden het VWO te laten uitvoeren. Alleen dan kunnen zij de resultaten goed interpreteren.
- Risicokinderen, zoals prematuren, SGA, kinderen met eerdere negatieve beoordelingen in het VWO, met groot risico op ontwikkelingsachterstanden (zoals bij syndromen of neonatale infecties):
 - worden **niet** gezien door de DA.
 - Per organisatie dient bepaald te worden, samen met de eigen gecertificeerde Van Wiecheninstructeur, in hoeverre de JV bij deze kinderen wel het VWO mag doen.
- Het VWO is geen screeningsinstrument. Naast het VWO zijn andere gegevens nodig om een goede indruk van de ontwikkeling te krijgen (denk aan groei, lichamelijk onderzoek,

anamnese, etc.). Vandaar dat we adviseren de DA niet (altijd) het contactmoment (alleen) te laten uitvoeren, ook niet als ze wel alle kenmerken van dat moment zou mogen uitvoeren.

Bij een negatieve score (-)

- is de VS/JA **altijd** verantwoordelijk voor de opvolging en bepaalt de VS/JA op basis van de het VWO (andere kenmerken, gedragstoestand, interactie), voorgeschiedenis, anamnese en resultaten van het gehele onderzoek wat, wanneer, hoe en door wie het kind opnieuw beoordeeld moet worden. Uitgangspunt hierbij is dat het kind de volgende keer (ook) door de VS/JA gezien wordt.
- door een DA: bij de meeste kenmerken kan de het overleg en/of herbeoordeling (consultatie) trapsgewijs plaatsvinden, waarbij eerst de JV geconsulteerd wordt. Immers, de JV kan breder naar het kind en de voorgeschiedenis kijken en een betere inschatting maken of en zo ja, op welke termijn, consultatie van een VS/JA nodig is.
- Door een JV: de VS/JA wordt geconsulteerd, wat inhoudt dat er naar eigen inzicht overleg is met of een herbeoordeling gedaan wordt door VS/JA. Er vindt **altijd herbeoordeling door de VS/JA** plaats bij een alarmsymptoom en indien hierover op organisatieniveau afspraken zijn gemaakt.
- Bij de kenmerken 64 t/m 67, 68 op 18 maanden, 69 t/m 71, 74 en 75, die **wel** door de DA uitgevoerd mogen worden, dient bij een negatieve score **zonder tussenkomst van een JV** en op korte termijn rechtstreeks de VS/JA geconsulteerd te worden in verband met de neurologische aspecten van deze kenmerken.
- Bij een alarmsymptoom dient de VS/JA altijd op korte termijn geconsulteerd te worden.
- Regressie, het niet meer laten zien van een kenmerk dat positief gescoord was in het verleden, is eveneens een alarmsymptoom.

Overleg / consultatie

- Overleg kan fysiek plaatsvinden, maar ook telefonisch of digitaal (via beeldbellen, filmpje laten zien e.d.).
- Indien het kenmerk door een DA is afgenomen vindt consultatie **altijd** op korte termijn plaats.
- Snelheid waarin overlegd of geconsulteerd moet worden is verder afhankelijk van een aantal punten (in willekeurige volgorde):
 - Wel/geen alarmsymptoom
 - Leeftijd kind
 - Gedragstoestand
 - Meerdere kenmerken negatief
 - Kenmerken in het verleden negatief
 - Zorgen van ouders/verzorgers
 - Algemene indruk van kind en ouders/verzorgers

Tabel: Wie mag welk kenmerk uitvoeren?

Met JV wordt hier bedoeld een HBO-V opgeleide JV. De MBO-V opgeleide JV wordt met betrekking tot de uitvoer van het VWO op niveau van de DA ingedeeld.

Kenmerk	<p>D: Welke discipline mag welke onderdelen (de uitvoering, registratie en interpretatie) doen?</p> <p>S: Welke discipline moet geconsulteerd worden bij een negatieve score?</p> <p>Advies: Welke adviezen kunnen gegeven worden?</p> <p>Alarmsymptoom: Welke aanvullende regels gelden bij een alarmsymptoom?</p>
Kenmerk 1 Ogen fixeren	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag² bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Alarmsymptoom: een negatieve score bij een kind, ouder dan 5 weken; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 2 Volgt met ogen en hoofd 30° ← 0° → 30°	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Alarmsymptoom: een negatieve score bij een kind, ouders dan 6 weken; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 3 Handen af en toe open	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Alarmsymptoom: één- of dubbelzijdige stereotiepe houding, met name vuistjes maken; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 4 (M) Kijkt naar eigen handen	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>
Kenmerk 5 Speelt met handen middenvoor	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p>

² Hiermee wordt bedoeld dat als het kenmerk negatief gescoord wordt door een DA, de DA dit met een JV mag bespreken voordat ze naar de JA gaat. Dit kan alleen als deze tussenstap zo binnen een organisatie afgesproken is. Dat woordje 'mag' suggereert een vrijblijvendheid, maar dat is het niet. Het moet in elk geval besproken worden.

	<p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>
<p>Kenmerk 6 Pakt in rugligging voorwerp binnen bereik</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het vastpakken te oefenen. Alarmsymptoom: verwaarlozen (in functioneel gebruik) van een hand of arm; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 7 Pakt blokje over</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het vastpakken en overpakken te oefenen. Alarmsymptoom: verwaarlozen (in functioneel gebruik) van een hand of arm; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 8 Houdt blokje vast, pakt er nog één in de andere hand</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het vastpakken en overpakken te oefenen. Alarmsymptoom: verwaarlozen (in functioneel gebruik) van een hand of arm; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 9 (M) Speelt met beide voeten</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Alarmsymptoom: het niet spelen met één of beide voeten: op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 10 Pakt propje met duim en wijsvinger</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij deze handfunctie te stimuleren (b.v. houten puzzelstukjes met knopjes er uit laten halen).</p>

	<p>Alarmsymptoom: verwaarlozen (in functioneel gebruik) van een hand of arm; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 11 Doet blokje in/uit de doos</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en ga daarbij in op de interactie (hechting). Alarmsymptoom: trillerige handmotoriek, asymmetrie in uitvoering. Het niet laten zien van joint attention is een alarmsignaal voor ASS; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 12 (M) Speelt "geven en nemen"</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en ga daarbij in op de interactie (hechting). Alarmsymptoom: trillerige handmotoriek; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 13 Stapelt twee blokjes</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Bij opmerkingen noteren b.v. duplo gewend / wel of geen ervaring.</i> Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het stapelen te stimuleren. Alarmsymptoom: trillerige handmotoriek, asymmetrie in uitvoering; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 14 (M) Gaat op onderzoek uit</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders hoe ze hun kind kunnen stimuleren om te exploreren en ga in op de interactie (hechting). Alarmsymptoom: op korte termijn consultatie van VS/JA of VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 15 Stapelt drie blokjes</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>

	<p><i>Bij opmerkingen noteren bijvoorbeeld 2 in plaats van 3 blokjes/ duplo gewend/ wel of geen ervaring.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het stapelen te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige handmotoriek, asymmetrie in uitvoering; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 16 (M) Doet anderen na	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>
Kenmerk 17 Stapelt 6 blokjes	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met blokjes spelen.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het stapelen te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige handmotoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 18 Plaatst ronde vorm in stoof	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met de vormenstoof.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het spelen met een vormenstoof en/of puzzels te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige handmotoriek; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 19 (M) Trekt kledingstuk uit	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met het uittrekken van kleren.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders om de zelfstandigheid van het kind te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 20 Bouwt vrachtauto na	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p>

	<p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met het spelen met blokjes en/of waarom het kind de opdracht niet wil uitvoeren.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het bouwen te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 21 Plaatst 3 vormen in stoof</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met de vormenstoof.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het spelen met een vormenstoof en/of puzzels te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 22 Tekent verticale lijn na</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Het resultaat is mede afhankelijk van de ervaring die het kind met tekenmateriaal heeft. Als die ontbreekt, moet dit onder 'opmerkingen' worden vermeld.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het tekenen en kleuren te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige motoriek, blijft het kind 'hangen' in het tekenen (tekent het achter elkaar lijnen zonder ophouden, zonder een duidelijk doel) én zijn er meer aanwijzingen dat het kind zijn eigen koers vaart, dan onderzoek door de VS/JA binnen zeer korte termijn; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 23 Bouwt brug na</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met het spelen met blokjes en/of waarom het kind de opdracht niet wil uitvoeren.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het bouwen te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>

<p>Kenmerk 24 Plaatst 4 vormen in stoof</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Bij opmerkingen wordt genoteerd welke vorm(en) niet in de stoof worden geplaatst. Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met de vormenstoof.</i> Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het spelen met een vormenstoof en/of puzzels te stimuleren. Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 25 (M) Trekt eigen kledingstuk aan</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Ga na en noteer bij opmerkingen of het kind ervaring heeft met het uit- en aantrekken van kleren.</i> Adviseer ouders om de zelfstandigheid van het kind te stimuleren.</p>
<p>Kenmerk 26 Tekent cirkel na</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het tekenen en kleuren te stimuleren. Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 27 Houdt potlood met vingers vast</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het tekenen en kleuren te stimuleren. Geef daarbij adviezen hoe de pengreep te stimuleren. Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 28 Tekent kruis na</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>

	<p>Advies: Adviseer ouders over het spelen met hun kind en daarbij het (na)tekenen en kleuren te stimuleren.</p> <p>Alarmsymptoom: trillerige motoriek, verwaarlozen van gebruik van één hand; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 29 Reageert op toespreken	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om tegen hun kind te praten en te lachen, waarbij het gezicht van de ouder voor het kind duidelijk zichtbaar is. Ga daarbij in op de interactie (hechting).</p> <p>Alarmsymptoom: geen of onvoldoende reactie op geluid; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 30 (M) Licht terug	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om tegen hun kind te praten en te lachen, waarbij het gezicht van de ouder voor het kind duidelijk zichtbaar is.</p> <p>Alarmsymptoom: niet of verlaat optreden van de responsieve glimlach kan een eerste signaal zijn van mentale retardatie of een communicatiestoornis.</p>
Kenmerk 31 (M) Maakt geluiden terug	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om tegen hun kind te praten en te lachen, waarbij het gezicht van de ouder voor het kind duidelijk zichtbaar is. Ga daarbij in op de interactie (hechting).</p> <p>Alarmsymptoom: geen of onvoldoende reactie op geluid; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 32 (M) Maakt gevarieerde geluiden	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om tegen hun kind te praten.</p>
Kenmerk 33 Zegt "dada-baba of gaga"	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>

	<p>Advies: Adviseer ouders om tegen hun kind te praten.</p>
<p>Kenmerk 34 Brabbelt bij zijn spel</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het tegen hun kind te praten en het spelen van hun kind. Alarmsymptoom: Ernstig gehoorgestoorde kinderen brabbelen wel, maar doen dat monotoon, vaak ook met een lage stem. Niet of monotoon brabbelen in een hoog register is een alarmsignaal voor ASS op deze leeftijd; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 35 Reageert op mondeling verzoek</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het spelen met hun kind (bv door het zingen van kinderliedjes met gebaren). Alarmsymptoom: geen of onvoldoende reactie op geluid; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 36 (M) Maakt communicatieve gebaren</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het spelen met hun kind (bv door het zingen van kinderliedjes met gebaren).</p>
<p>Kenmerk 37 (M) Zegt 2 "geluidswaarden" met begrip</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (taalaanbod, spreektempo, beurtgedrag).</p>
<p>Kenmerk 38 (M) Begrijpt enkele dagelijks gebruikte zinnen</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>

	<p>Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (taalaanbod, spreektempo, beurtgedrag).</p>
<p>Kenmerk 39 Zegt 3 “woorden” met begrip</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Ook de interactie van de onderzoeker met het kind behoort in de afweging van consultatie VS/JA meegenomen te worden.</i> <i>Ga na en noteer bij opmerkingen: het taalaanbod dat het kind in kwantiteit en kwaliteit krijgt en de ouder-kind relatie.</i> Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling.</p>
<p>Kenmerk 40 (M) Begrijpt fantasie opdrachtjes</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Ook de interactie van de onderzoeker met het kind behoort in de afweging van consultatie VS/JA meegenomen te worden.</i> <i>Ga na en noteer bij opmerkingen: het taalaanbod dat het kind in kwantiteit en kwaliteit krijgt en de ouder-kind relatie.</i> Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling.</p>
<p>Kenmerk 41 (M) Zegt “zinnen” van twee woorden</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling. Zie ook de richtlijn Taalontwikkeling.</p>
<p>Kenmerk 42 (M) Wijst 6 lichaamsdelen aan bij de pop</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv thuis de lichaamsdelen op een pop oefenen).</p>
<p>Kenmerk 43 (M) Noemt zichzelf “mij” of “ik”</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p>

	<p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling.</p>
<p>Kenmerk 44</p> <p>Wijst 5 plaatjes aan in het boek</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv thuis boekjes lezen)</p>
<p>Kenmerk 45 (M)</p> <p>Zegt "zinnen" van 3 of meer woorden</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ook de interactie van de onderzoeker met het kind behoort in de afweging van consultatie VS/JA meegenomen te worden.</i></p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen: het taalaanbod dat het kind in kwantiteit en kwaliteit krijgt en de ouder-kind relatie.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling.</p>
<p>Kenmerk 46 (M)</p> <p>Is verstaanbaar voor bekenden</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Bij twijfel gehoor/KNO, dan consultatie VS/JA. Noteer dit bij opmerkingen.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv adviezen over mondmotoriek).</p>
<p>Kenmerk 47 (M)</p> <p>Praat spontaan over gebeurtenissen thuis/speelzaal</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p><i>Ook de interactie van de onderzoeker met het kind behoort in de afweging van consultatie VS/JA meegenomen te worden.</i></p> <p><i>Ga na en noteer bij opmerkingen: het taalaanbod dat het kind in kwantiteit en kwaliteit krijgt en de ouder-kind relatie.</i></p> <p>Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv samen de dag doorspreken).</p>

<p>Kenmerk 48 (M) Stelt vragen naar "wie", "wat", "waar" en "hoe"</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Ook de interactie van de onderzoeker met het kind behoort in de afweging van consultatie VS/JA meegenomen te worden.</i> <i>Ga na en noteer bij opmerkingen: het taalaanbod dat het kind in kwantiteit en kwaliteit krijgt en de ouder-kind relatie.</i> Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv adviezen over taalaanbod, interactie en spel).</p>
<p>Kenmerk 49 Is goed verstaanbaar voor onderzoeker</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Als het kind tijdens het onderzoek niet spreekt of een buitenlandse taal spreekt, wordt nagegaan of het kind goed verstaanbaar is voor anderen. Noteer dit bij opmerkingen.</i> Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv adviezen over mondmotoriek).</p>
<p>Kenmerk 50 (M) Stelt vragen naar "hoeveel", "wanneer", "waarom"</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv adviezen over taalaanbod, interactie en spel).</p>
<p>Kenmerk 51 Begrijpt analogieën en tegenstellingen</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. Advies: Adviseer ouders om de communicatieve ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de taalontwikkeling (bv adviezen over taalaanbod, interactie en spel).</p>
<p>Kenmerken 52 */ 53* Beweegt armen goed. Beweegt benen goed</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p>

	<p>Alarmsymptoom: asymmetrie in houding en/of beweging, tremoren bij een niet huilend kind, bewegingsarmoede, stereotiepe houding en/of beweging; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 54* Blijft hangen bij optillen onder de oksels</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Alarmsymptoom: neiging om tussen de handen door te glijden: op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 55* Reacties optrekken tot zit zie beschrijving kenmerk)</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Alarmsymptoom: Slap afhankelijk hoofd moet op elke leeftijd als een alarmerend symptoom worden beschouwd; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 56 Heft kin even van de onderlaag</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het oefenen op de buik onder toezicht. Alarmsymptoom: Extreem en dwangmatig oprichten van het hoofd (imperatieve opisthotonus) en asymmetrie; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 57 Heft in buikligging hoofd tot 45°</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het oefenen op de buik onder toezicht. Alarmsymptoom: Extreem en dwangmatig oprichten van het hoofd (imperatieve opisthotonus) en asymmetrie; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 58 Kijkt rond met 90° geheven hoofd</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het oefenen op de buik onder toezicht. Alarmsymptoom: Extreem en dwangmatig oprichten van het hoofd (imperatieve opisthotonus); op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 59 Benen gebogen of trappelen bij verticaal zwaaien</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Alarmsymptoom: Voortdurend strekken en onbeweeglijk houden of het voortdurend scharen van de benen bij verticaal zwaaien na 5 maanden; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
<p>Kenmerk 60</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p>

Rolt zich om van rug naar buik en omgekeerd	<p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de romprotatie (b.v. speeltjes op een bepaalde manier aanbieden).</p>
Kenmerk 61 Kan hoofd goed ophouden in zit	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Alarmsymptoom: een slap hangend hoofd bij zitten; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 62 Zit op billen met gestrekte benen	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Alarmsymptoom: zitten op het ondereind van de gebogen rug (sacrum) zit; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 63 Zit stabiel los	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p>
Kenmerk 64 (M) Kruipt vooruit, buik op de grond	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Vraag na en noteer bij opmerkingen: billenschuiven. Zo ja, observeren hoe het kind dit doet.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van het kruipen.</p> <p>Alarmsymptoom: Bij afwijkende vormen van kruipen (zoals billschuiven) of asymmetrie, bij billenschuiven op een stereotiepe manier en het kind kan niet van lig naar zit; consultatie van VS/JA op korte termijn.</p>
Kenmerk 65 (M) Trekt zich op tot staan	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van het optrekken.</p> <p>Alarmsymptoom: voortdurend op de tenen staan; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 66 (M) Kruipt vooruit, buik vrij van de grond	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Vraag na en noteer bij opmerkingen: billenschuiven. Zo ja, observeren hoe het kind dit doet.</p>

	<p>Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van het kruipen.</p> <p>Bij afwijkende vormen van kruipen (zoals bilschuiven) of asymmetrie, bij billenschuiven op een stereotiepe manier en het kind kan niet van lig naar zit; consultatie VS/JA direct of op korte termijn.</p>
Kenmerk 67 (M) Loopt langs	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van het langslopen.</p> <p>Alarmsymptoom: voortdurend op tenen staan/lopen, asymmetrie in (hoeveelheid) beweging; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 68* Loopt los (18 mnd) Loopt goed los/ Loopt soepel (vanaf 2 jaar)	<p><i>Loopt los (18 maanden):</i></p> <p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van het lopen.</p> <p><i>Loopt goed los/Loopt soepel (vanaf 2 jaar):</i></p> <p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen.</p> <p>Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden.</p> <p>Alarmsymptoom: continu of > ½ van de tijd tenengang, asymmetrie in (hoeveelheid) beweging; op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 69 Gooit bal zonder om te vallen	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score of bij twijfel (kind staat niet stevig op 2 benen maar valt net niet om), altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de balans.</p>
Kenmerk 70 (M) Raapt vanuit hurkzit iets op	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score of bij twijfel (kind bukt en houdt benen (vrijwel) gestrekt), altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de kracht van de bovenbenen.</p> <p>Alarmsymptoom: niet in staat zijn om vanuit stand iets van de vloer op te rapen; het langs de benen 'omhoog klimmen': op korte termijn consultatie van VS/JA.</p>
Kenmerk 71 Schopt bal weg	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen.</p> <p>S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA.</p> <p>Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van balans en standbeenwisseling.</p>

<p>Kenmerk 72 Kan in zit soepel roteren</p>	<p>D: JV, VS en JA mogen alle onderdelen doen. S: Indien de JV het kenmerk uitvoert volgt op een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van romprotaties.</p>
<p>Kenmerk 73 (M) Fietst (op driewieler)</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA het kenmerk uitvoert mag bij een negatieve score de JV geconsulteerd worden. Indien de JV het kenmerk uitvoert moet bij een negatieve score de VS/JA geconsulteerd worden. <i>Ga na of het kind gelegenheid heeft gehad ervaring op te doen met fietsen (thuis, op PSZ/KDV, etc.). Indien het kind die ervaring niet heeft, moet dit onder 'opmerkingen' worden vermeld.</i> <i>Let op dat de lengte van het kind van invloed kan zijn om het kenmerk goed te kunnen uitvoeren. Zittend op het fietsje moeten de voeten op de grond gezet kunnen worden.</i> Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van fietsbeweging (op bv driewieler, fiets met zijwielen, skelter).</p>
<p>Kenmerk 74 Springt met beide voeten tegelijk</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de kracht van de bovenbenen (bv door springen).</p>
<p>Kenmerk 75 Kan minstens 5 seconden op één been staan</p>	<p>D: Alle disciplines mogen alle onderdelen doen. S: Indien de DA of de JV het kenmerk uitvoert volgt bij een negatieve score altijd overleg met VS/JA. Advies: Adviseer ouders om de grofmotorische ontwikkeling te stimuleren en ga daarbij in op het stimuleren van de balans.</p>